

**CONSILIUL SUPERIOR AL MAGISTRATURII
JUDECĂTORIA HÎNCEȘTI**

MD-3401, mun. Hîncești, str. Chișinăului, 7, tel: (+373 269) 23601, fax (+373 269) 23272 e-mail: jhn@justice.md

Dosar nr. 21ji-107/24
23.08.2024

✓ **Curtea Constituțională**

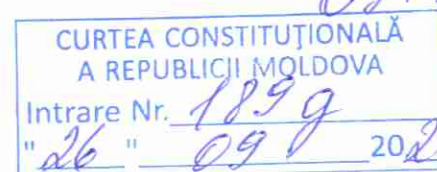
Adresa: mun. Chișinău, str. Al. Lăpușeanu, nr.28

Judecătoria Hîncești, sediul Central vă expediază spre examinare, conform competenței, Cererea Privind Ridicarea Excepției de Neconstituționalitate și Sesizarea Privind Excepția de Neconstituționalitate prezentată în conformitate cu art.135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituția Rep. Moldova, declarată de către apărătorul condamnatei Timuș Natalia, avocatul Ilie Gîlcă, privind ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Anexă: dosar nr. 21ji-107/24 pe 36 file.

Vicepreședinte interimar al
Judecătoriei Hîncești

Albu Corina

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

A. Autorul excepției de neconstituționalitate:

Avocat Gîlca Ilie, BAA „Protect Lex”,

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun:

Prin sentința irevocabilă a Judecătorei Ialoveni din 25 noiembrie 2013 (menținută prin decizia Curții de Apel Chișinău din 04 martie 2014 și decizia Curții Supreme de Justiție din 30 septembrie 2014), Timuș Natalia Ivan, a fost condamnată în baza art. 42 alin. (5); - art. 145 alin. (2) lit. b); i), j) Cod penal, la 12 ani închisoare; - art. 188 alin. (3) lit. c) Cod penal, la 7 ani închisoare; - art. 192¹ alin. (3) Cod penal, la 2 ani închisoare; - art. 27 – 197 alin. (2) lit. a) Cod penal, la 2 ani închisoare. În baza art. 84 alin. (1) Cod penal, i-a fost stabilit lui Timuș N. concurs de infracțiuni prin cumul parțial al pedepselor stabilite pedeapsă definitivă – 15 ani închisoare, cu executare în penitenciar pentru femei. A fost admisă parțial acțiunea civilă a părții vătămate, Proca Vasile, fiind încasat în mod solidar din contul lui Codjebaș I. și Timuș N., prejudiciul material în sumă de 94 850 lei, cheltuielile pentru asistența juridică în sumă de 5 000 lei și prejudiciul moral în sumă de 90 000 lei. Acțiunea civilă a părții vătămate SRL „Davilar Trans” a fost admisă în principiu, cuantumul acesteia urmînd a fi stabilit în ordinea procedurii civile.

Pe parcursul executării pedepsei, pentru condiții inumane de detenție, condamnatei i-a fost redusă pedeapsa prin încheierea irevocabilă a judecătorei Cahul sediul Central din 03 martie 2020 cu 546 zile și prin încheierea irevocabilă a judecătorei Hîncești, sediul Central din 24 iunie 2021 cu 180 zile, în total 726 zile, adică 1 an 11 luni și 26 zile.

Totodată, condamnată a fost angajată în câmpul muncii în calitate de cusătorească la ÎS „Rusca” pe parcursul anilor 2016-2019, fiindu-i compensate 86 zile privilegiate, adică 2 luni și 26 zile

Începutul termenului este 03 iulie 2012.

Sfîrsitul termenului cu includerea reducerii pentru condiții inumane și zilele privilegiate este 11 aprilie 2025, adică termenul rămas efectiv de executat este de 2 ani 5 luni și 2 zile.

Prin încheierea irevocabilă a judecătorei Cahul, sediul Central din 26 ianuarie 2021, menținută prin decizia Curții de Apel Cahul din 25 martie 2021 a fost respinsă cererea condamnatei Timuș Natalia privind aplicarea art.91 Cod penal și liberarea condiționată înainte de termen a condamnatei.

Instanța de judecată a reținut la acel moment referitor la caracteristica condamnatei următoarele aspecte care au puterea lucrului judecat, și anume:

„Referitor la condiția ca, condamnatul să fi realizat programul individual de executare al pedepsei, instanța constată că, datele administrate în proces probează faptul că, condamnatul a realizat, pe parcursul executării pedepsei, programul individual de executare al pedepsei stabilite lui. Executarea acestuia rezultă din actele anexate de către administrația penitenciarului la demersul înaintat, astfel că impedimente la acest aspect nu sunt constatate.

Instanța denotă că liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen se aplică doar cu condiția că va fi considerată posibilă corectarea condamnatei fără executarea deplină a pedepsei, concluzii care urmează a fi trase în baza studierii depline și obiective a datelor referitoare la persoana condamnată, la comportamentul ei pe tot parcursul perioadei de executare a pedepsei cu închisoare, inclusiv dacă s-a aflat și în alte penitenciare, la respectarea regimului de executare/conform Certificatului cu privire la sancțiunile și stimulările aplicate anterior condamnatei Timuș Natalia, ultima a fost sancționată de 21 ori pentru perioada 18.09.2012- 17.07.2015, și stimulată de 9 ori pentru perioada 26.09.2016-16.09.2019/, participarea la muncile remunerate sau neremunerate de îngrijire sau amenajare a penitenciarului și a teritoriului, de îmbunătățire a condițiilor de trai și medico-sanitare de detenție, la relațiile cu alți condamnați, cu familia, la participarea la măsurile cultural-educative, la prezența sancțiunilor disciplinare valabile la momentul soluționării cererii. **În acest context, instanța denotă că persoana condamnată execută pedeapsa și comportamentul său dă dovadă că merge spre corectare și posibilitate de integrare socială, însă actualmente admiterea liberării condiționate înainte de termen ar fi prematură.** Totodată, instanța ia în considerație caracterul infracțiunii comise de condamnat, termenul de pedeapsă executat care nu ar fi suficient pentru stabilirea că persoana condamnată s-a corectat și este posibilă integrarea acesteia în societate.”

Așadar, la acea etapă instanța de judecată, doi ani în urmă a constatat, că comportamentul lui Timuș Natalia dă dovadă de corectare, însă a respins cererea doar din motivul că a fost depusă prematur.

La data de 15 septembrie 2022, comisia specială a penitenciarului nr. 7 Rusca a aprobat raportul de evaluare despre realizarea Programului individual de executare a pedepsei și despre comportamentul condamnatului, conform căruia s-a constatat, că Timuș Natalia **a realizat programul individual, iar comportamentul este negativ, indicând totodată că are tendința spre schimbare pozitivă. Totodată, comisia a aprobat riscul de recidivă mediu în privința condamnatei Timuș Natalia.**

Din raportul de evaluare: „Timuș Natalia pe parcursul executării pedepsei a realizat activitățile obligatorii conform planului individual de resocializare, prezintă interesul pentru participarea la munca din cadrul penitenciarului și al altor activități opționale. A participat la programul Noi sosiți în penitenciar, program de reabilitare a persoanelor consumatoare de droguri, programul de reducere a nivelului de violență în penitenciar, programul de educație pentru sănătate în mediul penitenciar. A participat și la instruire profesională specialitatea cusătoreasă. A participat și la munca remunerată la ÎS Rusca în

calitate de cusătoreasă, a beneficiat de 86 zile privilegiate. Frecventează biblioteca penitenciară. Pe perioada detenției a comis 24 abateri disciplinare. A acumulat 9 stimulări. În final în urma acumulării tuturor datelor se atestă mai multe progrese și o permanentă tendință spre schimbare.” Din raportul de evaluare se mai deduce, că nu susține subcultura criminală, toate programele realizate cu calificativul ”bine”. Condamnata participă la munci neremunerate pentru îngrijirea penitenciarului, se implică în activități educaționale și culturale. Are un comportament prosocial, menține legătura cu rudele și copilul, respectă normele de morală și sociale.

La data de 21 septembrie 2022, a fost întrunită comisia specială a penitenciarului nr. 7 Rusca care a decis de a nu înainta în Judecătoria Hîncești, sediul Central demers cu privire la aplicarea actului de amnistie în privința condamnatei Timuș Natalia, deoarece **are un comportament negativ pe perioada executării pedepsei.**

La data de 29 septembrie 2022, condamnata Timuș Natalia a înaintat în instanța de judecată o cerere prin care a solicitat aplicarea actului de amnistie.

La data de 09 noiembrie 2022, de către avocatul Ilie Gîlca a fost înaintată o cerere în interesele condamnatei Timuș Natalia prin care a fost solicitată aplicarea în privința condamnatei a prevederilor Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 „privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova”.

În motivarea cererii înaintate, avocatul a indicat că concluzia cu privire la comportamentul negativ a lui Timuș Natalia, este eronată, care vine în contradicție cu materialele dosarului personal și cu trăsăturile individuale ale condamnatei reieșind din următoarele aspecte.

Conform pct. 3,4 al Regulamentului cu privire la întocmirea raportului de evaluare despre realizarea Programului individual de executare a pedepsei și despre comportamentul condamnatului, aprobat prin ordinul directorului ANP nr.284 din 31 mai 2021, raportul de evaluare se perfectează în baza rezultatelor evaluării comportamentului condamnatului și al nivelului de realizare a activităților planificate în Programul individual de executare a pedepsei. **Perfectarea unui raport de evaluare obiectiv și complet trebuie să fie anticipat de studierea profundă și multilaterală a personalității condamnatului, a particularităților specifice, convingerilor, viziunilor, intențiilor și comportamentului acestuia pe perioada detenției.**

A menționat că condamnata Timuș Natalia se caracterizează pe parcursul executării pedepsei pozitiv, fapt care a fost constatat și în încheierea irevocabilă a judecătoriei Cahul, sediul Central din 26 ianuarie 2021.

Însăși, conform raportului de evaluare din 15 septembrie 2022, rezultă că condamnata Timuș Natalia are un comportament prosocial, permanent cu tendințe de schimbare spre bine, respectă normele sociale și morale.

Unicul aspect negativ reținut de comisia penitenciarului este existența a 24 abateri disciplinare.

La acest capitol a indicat că la moment nu există nici o sancțiune activă.

Conform prevederilor art.248 alin. (3) Cod de executare, **sancțiunea disciplinară stinsă nu produce efecte juridice pentru condamnat.**

Din materialele dosarului personal rezultă, că din cele 24 de abateri, 22 de abateri au avut loc în primii 3 ani de detenție, adică 2012-2015 și ultima abatere în 2020, ceea ce confirmă absolut indubitabil faptul corectării condamnatei.

Realizarea integrală a programului individual de executare a pedepsei și lipsa sancțiunilor active, cu prezența a 9 stimulări, atitudinea corectă față de administrația penitenciarului, ținerea legăturii cu familia, lipsa legăturii cu lumea criminală, nesusținerea subculturii criminale, denotă caracteristica pozitivă a condamnatei Timuș Natalia, care urmează a fi luată în considerare la evaluarea comportamentului condamnatei, însă administrația penitenciarului, prin abuz de drept, a stabilit un calificativ eronat (caracteristică negativă), îngrădind astfel în mod nejustificat dreptul condamnatului de a beneficia de actul de amnistie, prevăzut de legiuitor.

Prin urmare, se constată caracterul contradictoriu al concluziei cu privire la concluzia comportamentului negativ în raport cu materialele dosarului personal ce caracterizează comportamentul condamnatei Timuș Natalia, ceea ce indică asupra concluziei eronate a comisiei speciale cu privire la aprecierea caracteristicii negative.

În concluzie, a punctat asupra faptului că în cazul condamnatei Timuș Natalia, reieșind din materialele dosarului personal, rezultă că calificativul comportament negativ nu și-a găsit confirmare.

Prin încheierea Judecătoriei Hîncești, sediul Central din 30 noiembrie 2022, a fost admisă cererea condamnatei Timuș Natalia și cererea avocatului Ilie Gîlca privind aplicarea Legii nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. A fost aplicat față de condamnată Timuș Natalia actul de amnistie în baza art. 7 alin. (1) lit. c) al Legii nr. 243 din 24 decembrie 2021 „privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova” fiindu-i redus cu o cincime termenul de pedeapsă stabilit cu eliberarea condamnatei din penitenciar ca efect al reducerii pedepsei, încheierea fiind executorie imediat.

Instanța de judecată și-a întemeiat poziția pe faptul că concluzia Comisiei penitenciare care a calificat condamnată cu comportament negativ este una eronată și contradictorie materialelor dosarului personal, iar caracteristica în privința condamnatei este pozitivă deoarece luate în ansamblu circumstanțele care vizează personalitatea condamnatei cuprinse în dosarul personal, inclusiv participarea ei la programele de studii și socio-educative, demonstrează caracteristica pozitivă a condamnatei deoarece în comportamentul acesteia se observă mai multe progrese și o tendință spre schimbare spre pozitiv, ceea ce atestă un comportament prosocial.

Încheierea primei instanțe a fost atacată cu recurs de către Penitenciarul nr. 7 Rusca. Recurentul și-a manifestat dezacordul față de hotărârea instanței de fond, indicând asupra faptului că condamnată Timuș Natalia este caracterizată negativ pe parcursul executării pedepsei, prin urmare actul de amnistie în privința acesteia nu putea fi aplicat.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 04 martie 2024, a fost admis recursul administrației instituției penitenciare nr. 7 Rusca, s-a casat încheierea Judecătoriei Hîncești,

sediul Central din 30 noiembrie 2022, cu remiterea cauzei la o nouă rejudecare în aceeași instanță, în alt complet de judecată.

În motivarea hotărârii adoptate, instanța de recurs a indicat asupra faptului că instanța de fond a aplicat actul de amnistie în privința condamnatei Timuș Natalia **fără a lua în calcul că condamnată prezintă risc de recidivă mediu și aceasta este caracterizată negativ.**

La moment cauza se află la rejudecare în procedura Judecătorei Hîncești, sediul Central, instanță în fața căreia se ridică prezenta excepție de neconstituționalitate.

C. Obiectul sesizării:

Exercitarea controlului de constituționalitate a sintagmelor ”... care sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus” din art.1 alin. (1), fraza ” Comisiile speciale se instituie prin ordinul ministrului justiției și activează în baza unui regulament-cadru aprobat prin ordinul ministrului justiției ” din art.1 alin. (2) și art.13 cu dispoziția ” Ministerul Justiției, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va aproba Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate ” al Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, prin prisma corespunderii cu art.1 (3), 20, 22, 23, 26 din Constituție.

Notă: Aceste prevederi legale au fost aplicate de prima instanță la soluționarea cauzei lui Timuș Natalia privind aplicarea actului de amnistie, sunt indicate expres în textul încheierii din 30 noiembrie 2022. Tot aceste prevederi legale au fost aplicate și de către instanța de recurs în textul deciziei din 04 martie 2024 și urmează a fi aplicare și de către instanța de fond la o nouă rejudecare a cauzei lui Timuș Natalia.

D. Argumentarea incidenței drepturilor din Constituție:

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1. Statul Republica Moldova „[...] (3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Articolul 20. Accesul liber la justiție „(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. (2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 22. Neretroactivitatea legii ”(1) Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu

se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decît cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23. Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle „(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică. Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26. Dreptul la apărare ”(1,2) Dreptul la apărare este garantat. Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.”

Articolul 66. Atribuțiile de bază a Parlamentului, pct. a) și p) ” Parlamentul are următoarele atribuții de bază: adoptă legi, hotărîri și moțiuni; adoptă acte privind amnistia.

Articolul 72. Categoriile de legi ”(3) pct. n) și o) Prin lege organică se reglementează: infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora; acordarea amnistiei și grațierii.”

Codul penal al Republicii Moldova

Art. 107 alin. (1) ” Amnistia este actul ce are ca efect înlăturarea răspunderii penale sau a pedepsei fie reducerea pedepsei aplicate sau comutarea ei. ”

Legea nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, care a intrat în vigoare la data de 31 decembrie 2021, fiind publicată în Monitorul Oficial nr.325-333

Art. 1 alin. (1-3, 6) ” prezenta lege se aplică condiționat și exclusiv persoanelor condamnate, care sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei și sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus, dacă persoanele respective cad sub incidența prevederilor art. 2-5, 7, 8. Aplicarea amnistiei față de persoanele condamnate se decide de comisiile speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate (în continuare – comisii speciale), instituite, în acest sens, în cadrul fiecărei instituții care pune în executare pedeapsa, din reprezentanți ai Administrației Naționale a Penitenciarelor și ai Inspectoratului Național de Probațiune. Comisiile speciale se instituie prin ordinul ministrului justiției și activează în baza unui regulament-cadru aprobat prin ordinul ministrului justiției. În temeiul deciziilor comisiei speciale, instituția care pune în executare pedeapsa inițiază demersurile către instanțele de judecată competente privind aplicarea prevederilor prezentei legi. Persoana condamnată poate înainta personal sau prin intermediul unui avocat un demers către instanța de judecată privind examinarea posibilității aplicării amnistiei doar dacă a fost refuzată de comisia specială. ”

Art. 7 alin. (1) lit. c) ” persoanei condamnate la pedeapsa cu închisoare, la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art. 4-6 i se reduce

termenul de pedeapsă după cum urmează: cu o cincime, dacă este condamnată pe un termen mai mare de 10 ani. ”

Art. 13 ” Ministerul Justiției, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va aproba Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate. ”

Metodologia privind evaluarea riscului de recidivă, care este Anexa 6 la Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate aprobat prin ordinul Ministrului Justiției nr. OMIJ44/2022 din 18.02.2022

Risc de recidivă – **probabilitatea** calculată de apariție a unui eveniment/incident/comportament repetitiv sau recădere a unui comportament infracțional;

Risc ridicat de recidivă – predominarea factorilor criminogeni ce condiționează o recădere infracțională;

Risc mediu de recidivă – prezența redusă a factorilor criminogeni ce condiționează săvârșirea unei noi infracțiuni, **dar prematură** pentru diminuarea comportamentelor negative viitoare;

Risc redus de recidivă – prezența redusă sau lipsa factorilor criminogeni ce condiționează săvârșirea unei noi infracțiuni și duc la încetarea comportamentelor negative viitoare;

Capitolul IV, pct.11 ” La necesitate, **comisia specială poate** solicita reevaluarea condamnatului cu indicarea obiecțiilor constatate în procesul de evaluare”

Consider că normele contestate din Legea nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, sunt contrare art.1, 20, 22, 23, 26 din Constituție, deoarece aceste norme nu sunt clare și previzibile, încalcă principiul legalității și principiul inadmisibilității aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, încalcă dreptul la apărare a persoanei condamnate în privința căreia urmează a fi aplicat actul de amnistie. Aceste prevederi legale contravin și art.66 și 72 din Constituție, deoarece Parlamentul a delegat în mod neconstituțional atribuțiile sale de a legifera în domeniul politicii penale și amnistierii Ministrului Justiției.

E. Argumentarea încălcării prevederilor contestate din Legea nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova a drepturilor garantate de art. art.1 (3), 20, 22 23, 26 din Constituție:

Din start, urmează de menționat, că potrivit art.72 alin. (3) lit.o) din Constituție, Parlamentul prin lege organică reglementează acordarea amnistiei, deci Constituția nu garantează dreptul persoanei la amnistie, dar stabilește dreptul Parlamentului de a acorda,

prin lege organică, amnistia, ca măsură excepțională, determinată de rațiuni de politică penală. Astfel, Parlamentul are o marjă largă de discreție pentru a determina subiectele care pot beneficia de amnistie. În decizia Curții Constituționale nr.100 din 17 octombrie 2017, Curtea a reținut: "...instituirea unor condiții și criterii de acordare a amnistiei nu poate fi catalogată ca fiind îngrădire a accesului la justiție, garantat de art.20 din Constituție".

Însă, urmează de menționat, că acele condiții și criterii de acordare a amnistiei trebuie să fie previzibile, clare, precise, care să nu poată fi interpretate extensiv defavorabil față de persoanele condamnate în privința cărora urmează a fi aplicat actul de amnistie. Aceste condiții și criterii trebuie să corespundă exigențelor de previzibilitate a legii.

Conform pct.40-46 din Hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 30 ianuarie 2018, " Curtea subliniază că dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle sale, consacrat în articolul 23 alin. (2) din Constituție, implică adoptarea de către legiuitor a unor legi accesibile, previzibile și clare. 41. În Hotărârea nr. 26 din 23 noiembrie 2010, Curtea a reținut că: „Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din Constituție [...]” 42. Curtea Europeană în jurisprudența sa a subliniat importanța asigurării accesibilității și previzibilității legii, instituind o serie de repere, pe care legiuitorul trebuie să le aibă în vedere pentru respectarea acestor exigențe. 43. Astfel, Curtea Europeană a menționat că nu poate fi considerată „lege” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și corecteze conduita. În special, o normă este previzibilă atunci când oferă o anume garanție contra atingerilor arbitrare ale puterii publice (cauza Amann vs. Elveția, hotărârea din 16 februarie 2000, §56). Testul preciziei legii impune ca legea, în situațiile în care oferă o anumită marjă de discreție, să indice cu suficientă claritate limitele acesteia (cauza Silver și alții v. Regatul Unit, hotărârea din 25 martie 1983, §80). 44. În acest sens, în Hotărârea nr. 26 din 27 septembrie 2016, Curtea a reținut că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. De asemenea, textul legislativ trebuie să corespundă principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, pentru ca persoanele să-și poată adapta comportamentul la reglementările existente, ce exclud interpretările contradictorii sau concurența între normele de drept aplicabile. 45. Astfel, Curtea subliniază că legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține și să evite paralelismele legislative, ce generează incertitudine și insecuritate juridică. 46. Prin urmare, Curtea reține că previzibilitatea și claritatea constituie elemente sine qua non ale constituționalității unei norme, care în activitatea de legiferare acestea nicidecum nu pot fi omise.”

În Hotărârea nr. 21 din 22.07.2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 125 lit. b) din Codul penal, a articolelor 7 alin. (7), 39 pct. 5), 313 alin. (6) din

Codul de procedură penală și a unor prevederi din articolele 2 lit. d) și 16 lit. c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, Curtea Constituțională a stabilit :

” 52. Curtea reține că unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie principiul legalității. Preeminența dreptului se asigură prin întreg sistemul de drept, inclusiv prin **normele penale, acestea caracterizându-se prin anumite trăsături proprii, distinctive în raport cu alte categorii de norme**, ce se diferențiază între ele prin caracterul și structura lor, prin sfera de incidență.

53. În jurisprudența sa Curtea a reținut că „**preeminența dreptului în materie penală exprimă printre altele asigurarea legalității infracțiunilor și pedepselor; inadmisibilitatea aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, în special, prin analogie**”.

54. Curtea menționează că incriminarea faptelor în legile penale, stabilirea pedepsei pentru ele, precum și alte reglementări, se întemeiază pe rațiuni de politică penală. Astfel, **legea penală constituie un ansamblu de reguli juridice, formulate într-o manieră clară, concisă și precisă**.

55. Or, **calitatea legii penale constituie o condiție vitală pentru menținerea securității raporturilor juridice și ordonarea eficientă a relațiilor sociale.**”

Astfel, în prezenta excepție de neconstituționalitate vom invoca mai multe aspecte ce țin de contravenirea normelor contestate cu drepturile garantate de Constituție:

În primul rând.

Normele contestate nu corespund criteriilor de calitate a legii, sub aspectul, că Parlamentul în mod neconstituțional a delegat atribuția sa de a legifera în domeniul amnistiei Ministrului Justiției, care este un organ central al puterii executive și nu are atribuții de a legifera în domeniul materiei penale.

Or, atât conform prevederilor art.1 alin. (2) și art.13 al Legea nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, s-a delegat Ministerului Justiției, crearea comisiilor speciale din cadrul penitenciarelor și aprobarea Regulamentului cadru.

Din conținutul ordinului Ministrului Justiției, prin care s-a aprobat Regulamentul cadru, în afară de norme de procedură se regăsește și anexa nr.6, prin care de către același Ministru al Justiției, unipersonal s-a aprobat metodologia evaluării riscului de recidivă, conform căreia Ministrul Justiției de fapt a efectuat activitate de legiferare în domeniul amnistiei, stabilind norme penale, care nu se regăsesc nici într-o lege penală, și anume: **noțiunea riscului de recidivă, risc de recidivă ridicat, mediu și scăzut, factori criminogeni, factori statici, factori dinamici, factori situaționali, factori protectivi**, noțiuni care sunt determinante și importante în procesul de aplicare a amnistiei, ceea ce contravine direct prevederilor art.66 și 72 din Constituție, care prevede atribuția exclusivă a Parlamantului în domeniul politicii penale și a legiferării în domeniul amnistiei.

La acest capitol, este necesar să menționez, că Curtea Constituțională a reținut prin Hotărârea din 13 octombrie 2015 că, potrivit articolului 72 din Constituție, stabilirea

infraacțiunilor, reglementarea pedepselor și regimul executării acestora **ține de competența Parlamentului**. În aceeași Hotărâre Înalțul For Constituțional a stabilit :

”43. În jurisprudența sa, Curtea a menționat că **hotărârile Guvernului sunt subsecvente legilor adoptate de Parlament**. Guvernul, ca organ executiv suprem, în exercitarea atribuțiilor constituționale și a celor ce decurg din Legea cu privire la Guvern, organizează executarea legilor, scop în care emite hotărâri pentru a preciza o lege, a o face cât mai clară și a o aplica cât mai corect (a se vedea HCC nr. 18 din 6 octombrie 2005).

44. În contextul celor menționate, **Curtea retine că prin legea penală legiuitorul poate abilita executivul cu reglementarea unor aspecte normative care interferează cu norma penală primară.**”

Astfel, în jurisprudența sa, Curtea a reținut, că legiuitorul poate abilita executivul cu reglementarea unor aspecte normative care interferează cu norma penală, însă în cazul dat, Parlamentul contrar prevederilor constituționale, a abilitat un organ al executivului să legisfeze în domeniul penal, ceea ce contravine prevederilor constituționale și încalcă principiul calității legii penale.

În cazul respectiv, situația este diametral opusă celei examinate de Curtea Constituțională: **Guvernul nu a fost abilitat de Parlament, iar ultimul, reiesind din principiul separației puterilor (art.6 din Constituție) putea să abiliteze cu dreptul de a legisfera doar Guvernul – ca una din cele 3 puteri, și nu un Minister, și anume Ministerul Justiției.**

În al doilea rând.

Condiția de a fi evaluat cu risc de recidivă redus sau mediu pentru a beneficia de actul de amnistie, este una imprecisă, neclară, care oferă un câmp foarte mare pentru abuzuri în privința condamnaților și care în mod evident încalcă dreptul condamnatului la apărare și garanția de a-și cunoaște drepturile.

Așadar, după cum am menționat mai sus, legea privind amnistia nu stabilește în general noțiunea de risc de recidivă și nici într-o altă lege penală nu găsim așa noțiune de risc de recidivă.

Noțiunea de recidivă este stipulată în Codul penal și constituie un fapt consumat de comiterea a unei infraacțiuni de către o persoană care anterior a executat pedeapsa cu închisoarea pentru o altă infraacțiune.

Noțiunea de risc de recidivă o găsim în Regulamentul cadru la anexa nr.6 aprobat de Ministrul Justiției unipersonal și la acest capitol m-am expus anterior.

Însă, urmează să pornim de la însăși noțiunea de risc de recidivă ce o regăsim în metodologia privind evaluarea riscului de recidivă, și anume - este **probabilitatea** calculată de apariție a unui eveniment/incident/comportament repetitiv sau recădere a unui comportament infracțional.

Conform dicționarului explicativ al limbii române **probabilitate** înseamna caracterul sau însușirea a ceea ce este probabil; fapt, întâmplare probabilă, posibilă.

Din această definiție, rezultă, că din start orice evaluare psihologică care poate fi efectuată în privința condamnatului, care cade sub incidența actului de amnistie, va fi

nesigură, incertă, imprevizibilă. Nimeni, nici măcar psihologul nu poate garanta, că un condamnat sau altul după eliberare va săvârși sau nu o altă infracțiune. Această condiție la aplicarea actului de amnistie încalcă principiul prezumției nevinovăției, deoarece condamnatul care va fi evaluat cu risc ridicat, practic este catalogat ca recidivist periculos, ceea ce este inadmisibil.

De asemenea, modalitatea de evaluare a riscului de recidivă este una imprevizibilă, condamnatului nu i s-a oferit dreptul de a contesta calificativul stabilit de psihologul penitenciarului, condamnatul a fost lipsit de dreptul de a fi evaluat de un expert psiholog independent, care nu face parte din cadrul administrației penitenciarului, or după cum am menționat mai sus, condamnații "incomozii" pot fi supuși unor abuzuri din partea autorității publice, fiind evaluați eronat cu risc de recidivă ridicat.

Legea nu prevede un mecanism clar, care ar garanta dreptul condamnatului la apărare, și anume dreptul condamnatului de a contesta evaluarea psihologică din cadrul penitenciarului, ceea ce este inadmisibil. Psihologii penitenciarelor întocmesc fișele de evaluare a condamnaților, fără nici o argumentare, indică abuziv mai mulți factori criminogeni, care nu sunt confirmați prin nimic, doar vorbe goale, psihologii penitenciarelor nu poartă nici o răspundere pentru fișele de evaluare întocmite, or conform legislației, în vigoare activitatea de evaluare psihologică, este un domeniu aparte a expertizei judiciare, iar experții care întocmesc rapoarte de expertiză psihologică, sunt inițial preveniți de răspunderea care o poartă în temeiul art.311-312 Cod penal, pentru a putea întocmi evaluări psihologice persoanele abilitate trebuie să fie înscrise în Registrul de stat al experților judiciari, adică sunt persoane abilitate. Însă, în cazul psihologilor din cadrul penitenciarelor, condamnații nu cunosc în general pregătirea acestor psihologi, condamnații sunt în imposibilitate de a recuza acești psihologi, condamnații sunt în imposibilitate de a contesta fișele de evaluare pe care le prezintă psihologii penitenciarelor, ceea ce contravine dreptului garanata la art.20 și 23 din Constituție. Vă dau niște exemple evidente de abuzuri, în fișele de evaluare se indică la general în calitate de factori criminogeni – condamnatul este impulsiv, condamnatul are comportament antisocial, condamnatul nu are ocupație, fără a argumenta absolut aceste concluzii, apare întrebarea cum poți să te aperi împotriva acestor abuzuri, nicicum.

În Hotărârea din 15 mai 2015 cu privire la controlul constituționalității Legii nr. 261 din 1 noiembrie 2013 cu privire la Colegiul Medicilor din Republica Moldova, Curtea Constituțională a statuat : "109. Curtea reține că, prin reglementările de tehnică legislativă, legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvată ale fiecărui act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concurează la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesară. 110. Curtea subliniază că după conținut **articolele care reglementează răspunderea disciplinară a medicilor nu corespund exigențelor de claritate, accesibilitate și previzibilitate, fapt contrar articolului 23 din Constituție.** 111. În baza celor expuse, Curtea conchide că

deficiențele constatate afectează articolele 23 și 107 din Constituție și aduce atingere funcționalității legii integral.

În raportul special al Avocatului Poporului cu privire la respectarea drepturilor condamnaților la detenție pe viață, Ombudsmanul a indicat: „O altă problemă identificată de reprezentanții Oficiului Avocatului Poporului în cadrul vizitei din 08 decembrie 2022 o constituie lipsa unor criterii clar definite care ar permite constatarea comportamentului pozitiv pe parcursul executării pedepsei penale, cât și al constatării existenței riscului de recidivă mediu sau redus. Aceste criterii nu sunt și nici nu pot fi stipulate în Legea nr. 243/2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. La fel, Avocatul Poporului nu a identificat o claritate în acest sens nici în Ordinul ministrului justiției nr.44/2022 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate. Astfel, Ombudsmanul înțelege și dificultățile cu care se confruntă reprezentanții Comisiilor Speciale la examinarea cererilor/dosarelor condamnaților la detenție pe viață de aplicare a amnistiei în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. Ombudsmanul este de părere că, în vederea neadmiterii interpretării echivoce, actele normative relevante care reglementează posibilitatea aplicării amnistiei față de deținuții condamnați la detențiune pe viață trebuie să prevadă expres criteriile clare în baza cărora se va determina caracterul pozitiv și riscul de recidivă mediu sau scăzut, cum ar fi numărul de stimulări pe perioada detenției, numărul sancțiunilor disciplinare, numărul de participări în activitățile educative în cadrul penitenciarului, caracteristica din partea membrilor de familie, cunoscuți, rude și prieteni, numărul condamnărilor, situația familială, predispoziția deținutului de a repara prejudiciul moral și material, căința activă, rezultatele evaluării psihologice, viziunea deținutului în privința perspectivelor de viitor, etc.”

Avocatul Poporului a venit cu următoarele recomandări în adresa Ministerului Justiției și anume : „1) Modificarea și completarea Ordinului ministrului Justiției nr. 44/2022 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate, în special prin includerea unor criterii clare în baza cărora se va identifica comportamentul pozitiv și elementul de risc de recidivă mediu sau redus; 2) Completarea componentei comisiei speciale cu specialiști independenți din domeniul drepturilor omului, persoane cu experiență în domeniul psihologiei, experți pe domeniul execuțional-penal, reprezentanți ai societăți civile și reprezentanți ai organelor de stat cu atribuții în domeniul drepturilor omului.

În final doresc să menționez, că textele de lege contestate, creează o incertitudine totală la aplicarea actului de amnistie, dă posibilitate autorităților publice să comită multiple abuzuri și are loc în majoritatea covârșitoare a cazurilor de aplicare a amnistiei în privința persoanelor care execută pedeapsa cu închisoare o interpretare extinsiv defavorabilă, anume din motivul textului legal neclar, imprecis și imprevizibil.

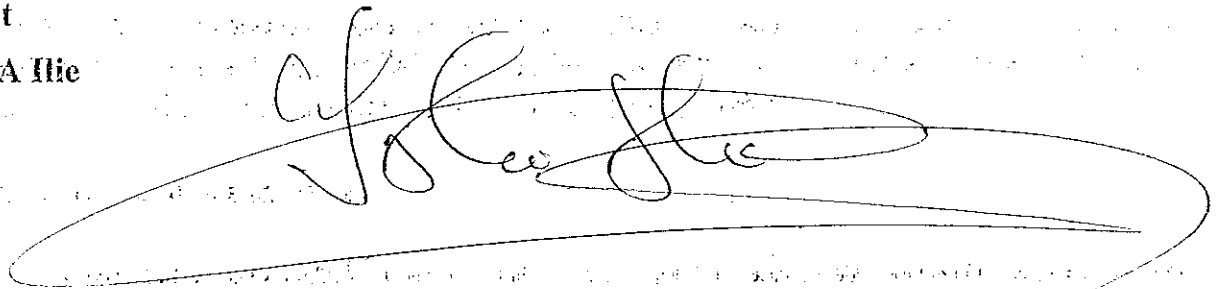
În acest sens, sunt foarte relevante datele statistice furnizate de Administrația Națională a Penitenciarelor (anp.gov.md) ce se conțin în raportul privind datele de aplicare a Legii nr.243 la situația din 01.10.2022, și anume din total de 2015 condamnați precăuțați la comisiile speciale, doar 873 au fost admiși, iar la majoritatea covârșitoare de 1142 condamnați li s-a refuzat, anume din motivul pretinsului comportament negativ sau riscului de recidivă ridicat, iar din cei 873 de condamnați, doar asupra a 334 instanțele de judecată au aplicat amnistia, adică ar fi doar 15% din condamnați cărora li-a fost aplicat actul de amnistie și redusă pedeapsă, ceea ce denotă o situație inadmisibilă, generată anume de calitatea foarte joasă a Legii nr.243, neclaritatea și imprevizibilitatea acesteia, din care considerente textele contestate urmează a fi declarate neconstituționale.

F. Declarația și semnătura:

Subsemnatul, avocatul Gîlca Ilie, care sunt autorul acestei excepții de neconstituționalitate, declar pe propria onoare, că informațiile prezentate Curții sunt veridice.

Avocat

GÎLCA Ilie

A large, stylized handwritten signature in black ink, enclosed within a large, hand-drawn oval loop. The signature appears to read 'Gîlca Ilie'.

dosarul nr. 21ji-107/24
1-22017245-32-21 ji-16042024

ÎN C H E I E R E
privind ridicarea excepției de neconstituționalitate

23 septembrie 2024

mun. Hîncești

Judecătoria Hîncești, sediul Central

Instanța de judecată în componența:

Președintele ședinței, judecător - Natalia Berbec

Grefier – Alexandra Munteanu

Cu participarea:

Avocatului – Ilie Gîlcă

Reprezentantului Penitenciarului nr. 7 Rusca – Varvara Hămuraru

Procurorului – Ghenadie Beregoi

examinând în ședința de judecată cererea avocatului Ilie Gîlca privind ridicarea excepției de neconstituționalitate la examinarea cererii condamnatei Timuș Natalia privind aplicarea actului de amnistie și

c o n s t a t ă :

La data de 07 februarie 2022 în Secția evidență și documentare procesuală a judecătoriei Hîncești, sediul Central a fost înregistrată cererea condamnatei Timuș Natalia privind aplicarea art. 91 Cod penal și a actului de amnistie.

La data de 29 septembrie 2022 în Secția evidență și documentare procesuală a judecătoriei Hîncești, sediul Central a fost înregistrată cererea condamnatei Timuș Natalia privind aplicarea Legii nr. 243 cu privire la amnistie.

Prin Încheierea judecătoriei Hîncești, sediul Central din 30.09.2022, s-a dispus conexarea cauzelor într-o procedură unică.

La data de 16.04.2024, prin PIGD, după admiterea recursului, cauza a fost remisă la o nouă rejudecare în aceeași instanță în alt complet de judecată.

În ședința de judecată curentă, avocatul Ilie Gîlcă a înaintat cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate.

În motivarea cererii indică, că prin sentința irevocabilă a Judecătoriei Ialoveni din 25 noiembrie 2013 (menținută prin decizia Curții de Apel Chișinău din 04 martie 2014 și decizia Curții Supreme de Justiție din 30 septembrie 2014), Timuș Natalia Ivan, a fost condamnată în baza art. 42 alin. (5): - art. 145 alin. (2) lit. b), i), j) Cod penal, la 12 ani închisoare; - art. 188 alin. (3) lit. c) Cod penal, la 7 ani închisoare; - art. 192¹ alin. (3) Cod penal, la 2 ani închisoare; - art. 27-197 alin. (2) lit. a) Cod penal, la 2 ani închisoare. În baza art. 84 alin. (1) Cod penal, i-a fost stabilit lui Timuș N. pentru concurs de infracțiuni prin cumul parțial al pedepselor stabilite pedeapsă definitivă - 15 ani închisoare, cu executare în penitenciar pentru femei. A fost admisă parțial acțiunea civilă a părții vătămate, Proca Vasile, fiind încasat în mod solidar din contul lui Codjebaș I. și Timuș N., prejudiciul material în sumă de 94 850 lei, cheltuielile pentru asistența juridică în sumă de 5 000 lei și prejudiciul moral în sumă de 90 000 lei. Acțiunea civilă a părții vătămate SRL „Davilar Trans” a fost admisă în principiu, cuantumul acesteia urmînd a fi stabilit în ordinea procedurii civile.

Pe parcursul executării pedepsei, pentru condiții inumane de detenție, condamnatei i- a fost redusă pedeapsa prin încheierea irevocabilă a judecătoriei Cahul sediul Central din 03 martie 2020 cu 546 zile și prin încheierea irevocabilă a judecătoriei Hîncești, sediul Central din 24 iunie 2021 cu 180 zile, în total 726 zile, adică 1 an 11 luni și 26 zile.

Totodată, condamnată a fost angajată în câmpul muncii în calitate de cusătorească la ÎS ”Rusca” pe parcursul anilor 2016-2019, fiindu-i compensate 86 zile privilegiate, adică 2 luni și 26

zile.

Începutul termenului este 03 iulie 2012.

Sfîrșitul termenului cu includerea reducerii pentru condiții inumane și zilele privilegiate este 11 aprilie 2025, adică termenul rămas efectiv de executat este de 2 ani 5 luni și 2 zile.

Prin încheierea irevocabilă a judecătoreiei Cahul, sediul Central din 26 ianuarie 2021, menținută prin decizia Curții de Apel Cahul din 25 martie 2021 a fost respinsă cererea condamnatei Timuș Natalia privind aplicarea art.91 Cod penal și liberarea condiționată înainte de termen a condamnatei.

Instanța de judecată a reținut la acel moment referitor la caracteristica condamnatei următoarele aspecte care au puterea lucrului judecat, și anume: „Referitor la condiția ca, condamnatul să fi realizat programul individual de executare al pedepsei, instanța constată că, datele administrate în proces probează faptul că, condamnatul a realizat, pe parcursul executării pedepsei, programul individual de executare al pedepsei stabilite lui. Executarea acestuia rezultă din actele anexate de către administrația penitenciarului la demersul înaintat, astfel că impedimente la acest aspect nu sunt constatate.

Instanța denotă că liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen se aplică doar cu condiția că va fi considerată posibilă corectarea condamnatei fără executarea deplină a pedepsei, concluzii care urmează a fi trase în baza studierii depline și obiective a datelor referitoare la persoana condamnată, la comportamentul ei pe tot parcursul perioadei de executare a pedepsei cu închisoare, inclusiv dacă s-a aflat și în alte penitenciare, la respectarea regimului de executare/conform Certificatului cu privire la sancțiunile și stimulările aplicate anterior condamnatei Timuș Natalia, ultima a fost sancționată de 21 ori pentru perioada 18.09.2012- 17.07.2015, și stimulată de 9 ori pentru perioada 26.09.2016- 16.09.2019/, participarea la muncile remunerate sau neremunerate de îngrijire sau amenajare a penitenciarului și a teritoriului, de îmbunătățire a condițiilor de trai și medico-sanitare de detenție, la relațiile cu alți condamnați, cu familia, la participarea la măsurile cultural- educative, la prezența sancțiunilor disciplinare valabile la momentul soluționării cererii. În acest context, instanța denotă că persoana condamnată execută pedeapsa și comportamentul său dă dovadă că merge spre corectare și posibilitate de integrare socială, însă actualmente admiterea liberării condiționate înainte de termen ar fi prematură. Totodată, instanța ia în considerație caracterul infracțiunii comise de condamnat, termenul de pedeapsă executat care nu ar fi suficient pentru stabilirea că persoana condamnată s-a corectat și este posibilă integrarea acesteia în societate.”

Așadar, la acea etapă instanța de judecată, doi ani în urmă a constatat, că comportamentul lui Timuș Natalia dă dovadă de corectare, însă a respins cererea doar din motivul că a fost depusă prematur.

La data de 15 septembrie 2022, comisia specială a penitenciarului nr. 7 Rusca a aprobat raportul de evaluare despre realizarea Programului individual de executare a pedepsei și despre comportamentul condamnatului, conform căruia s-a constatat, că Timuș Natalia a realizat programul individual, iar comportamentul este negativ, indicînd totodată că are tendința spre schimbare pozitivă. Totodată, comisia a aprobat riscul de recidivă medii în privința condamnatei Timuș Natalia.

Din raportul de evaluare: „Timuș Natalia pe parcursul executării pedepsei a realizat activitățile obligatorii conform planului individual de resocializare, prezintă interesul pentru participarea la munca din cadrul penitenciarului și al altor activități opționale. A participat la programul Noi sosiți în penitenciar, program de reabilitare a persoanelor consumatoare de droguri, programul de reducere a nivelului de violență în penitenciar, programul de educație pentru sănătate în mediul penitenciar. A participat și la instruire profesională specialitatea cusătoreasă. A participat și la munca remunerată la ÎS Rusca în calitate de cusătoreasă, a beneficiat de 86 zile privilegiate. Frecventează biblioteca penitenciară. Pe perioada detenției a comis 24 abateri disciplinare. A acumulat 9 stimulări. În final în urma acumulării tuturor datelor se atestă mai multe progrese și o permanentă tendință spre schimbare.” Din raportul de evaluare se mai deduce, că nu susține subcultura criminală, toate programele realizate cu calificativul ”bine”. Condamnata participă la munci neremunerate pentru îngrijirea penitenciarului, se implică în activități educaționale și culturale. Are un comportament prosocial, menține legătura cu rudele și copilul, respectă normele de morală și

sociale.

La data de 21 septembrie 2022, a fost întrunită comisia specială a penitenciarului nr. 7 Rusca care a decis de a nu înainta în Judecătoria Hîncești, sediul Central demers cu privire la aplicarea actului de amnistie în privința condamnatei Timuș Natalia, deoarece are un comportament negativ pe perioada executării pedepsei.

La data de 29 septembrie 2022, condamnată Timuș Natalia a înaintat în instanța de judecată o cerere prin care a solicitat aplicarea actului de amnistie.

La data de 09 noiembrie 2022, de către avocatul Ilie Gîlca a fost înaintată o cerere în interesele condamnatei Timuș Natalia prin care a fost solicitată aplicarea în privința condamnatei a prevederilor Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 „privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova”.

În motivarea cererii înaintate, avocatul a indicat că concluzia cu privire la comportamentul negativ a lui Timuș Natalia, este eronată, care vine în contradicție cu materialele dosarului personal și cu trăsăturile individuale ale condamnatei reieșind din următoarele aspecte.

Conform pct. 3,4 al Regulamentului cu privire la întocmirea raportului de evaluare despre realizarea Programului individual de executare a pedepsei și despre comportamentul condamnatului, aprobat prin ordinul directorului ANP nr.284 din 31 mai 2021, raportul de evaluare se perfectează în baza rezultatelor evaluării comportamentului condamnatului și al nivelului de realizare a activităților planificate în Programul individual de executare a pedepsei. Perfectarea unui raport de evaluare obiectiv și complet trebuie să fie anticipat de studierea profundă și multilaterală a personalității condamnatului, a particularităților specifice, convingerilor, viziunilor, intențiilor și comportamentului acestuia pe perioada detenției.

A menționat că condamnată Timuș Natalia se caracterizează pe parcursul executării pedepsei pozitiv, fapt care a fost constatat și în încheierea irevocabilă a judecătoriei Cahul, sediul Central din 26 ianuarie 2021.

Însăși, conform raportului de evaluare din 15 septembrie 2022, rezultă că condamnată Timuș Natalia are un comportament prosocial, permanent cu tendințe de schimbare spre bine, respectă normele sociale și morale.

Unicul aspect negativ reținut de comisia penitenciarului este existența a 24 abateri disciplinare.

La acest capitol a indicat că la moment nu există nici o sancțiune activă.

Conform prevederilor art.248 alin. (3) Cod de executare, sancțiunea disciplinară stinsă nu produce efecte juridice pentru condamnat.

Din materialele dosarului personal rezultă, că din cele 24 de abateri, 22 de abateri au avut loc în primii 3 ani de detenție, adică 2012-2015 și ultima abatere în 2020, ceea ce confirmă absolut îndubitabil faptul corectării condamnatei.

Realizarea integrală a programului individual de executare a pedepsei și lipsa sancțiunilor active, cu prezența a 9 stimulări, atitudinea corectă față de administrația penitenciarului, ținerea legăturii cu familia, lipsa legăturii cu lumea criminală, nesușținerea subculturii criminale, denotă caracteristica pozitivă a condamnatei Timuș Natalia, care urmează a fi luată în considerare la evaluarea comportamentului condamnatei, însă administrația penitenciarului, prin abuz de drept, a stabilit un calificativ eronat (caracteristică negativă), îngrădind astfel în mod nejustificat dreptul condamnatului de a beneficia de actul de amnistie, prevăzut de legiuitor.

Prin urmare, se constată caracterul contradictoriu al concluziei cu privire la concluzia comportamentului negativ în raport cu materialele dosarului personal ce caracterizează comportamentul condamnatei Timuș Natalia, ceea ce indică asupra concluziei eronate a comisiei speciale cu privire la aprecierea caracteristicii negative.

În concluzie, a punctat asupra faptului că în cazul condamnatei Timuș Natalia, reieșind din materialele dosarului personal, rezultă că calificativul comportament negativ nu și-a găsit confirmare.

Prin încheierea Judecătoriei Hîncești, sediul Central din 30 noiembrie 2022, a fost admisă cererea condamnatei Timuș Natalia și cererea avocatului Ilie Gîlca privind aplicarea Legii nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea

independenței Republicii Moldova. A fost aplicat față de condamnată Timuș Natalia actul de amnistie în baza art. 7 alin. (1) lit. c) al Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 „privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova” fiindu-i redus cu o cincime termenul de pedeapsă stabilit cu eliberarea condamnatei din penitenciar ca efect al reducerii pedepsei, încheierea fiind executorie imediat.

Instanța de judecată și-a întemeiat poziția pe faptul că concluzia Comisiei penitenciare care a calificat condamnată cu comportament negativ este una eronată și contradictorie materialelor dosarului personal, iar caracteristica în privința condamnatei este pozitivă deoarece luate în ansamblu circumstanțele care vizează personalitatea condamnatei cuprinse în dosarul personal, inclusiv participarea ei la programele de studii și socio-educative, demonstrează caracteristica pozitivă a condamnatei deoarece în comportamentul acesteia se observă mai multe progrese și o tendință spre schimbare spre pozitiv, ceea ce atestă un comportament prosocial.

Încheierea primei instanțe a fost atacată cu recurs de către Penitenciarul nr. 7 Rusca. Recurentul și-a manifestat dezacordul față de hotărârea instanței de fond, indicând asupra faptului că condamnată Timuș Natalia este caracterizată negativ pe parcursul executării pedepsei, prin urmare actul de amnistie în privința acesteia nu putea fi aplicat.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 04 martie 2024, a fost admis recursul administrației instituției penitenciare nr. 7 Rusca, s-a casat încheierea Judecătorei Hîncești, sediul Central din 30 noiembrie 2022, cu remiterea cauzei la o nouă rejudecare în aceeași instanță, în alt complet de judecată.

În motivarea hotărârii adoptate, instanța de recurs a indicat asupra faptului că instanța de fond a aplicat actul de amnistie în privința condamnatei Timuș Natalia fără a lua în calcul că condamnată prezintă risc de recidivă mediu și aceasta este caracterizată negativ.

La moment cauza se află la rejudecare în procedura Judecătorei Hîncești, sediul Central, instanță în fața căreia se ridică prezenta excepție de neconstituționalitate.

În conformitate cu prevederile art.7 alin. (3-3²) CPP, în cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora.

La ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții: a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu; c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei; d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune în termen de 5 zile prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează continuarea examinării în fond a cauzei. Însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă, cu excepția examinării demersurilor privind măsurile procesuale de constrângere. Instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională în termen de 5 zile de la data emiterii încheierii.

Astfel, prin prezenta solicită sesizarea Curții Constituționale în vederea verificării constituționalității a sintagmelor „... care sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus” din art.1 alin. (1), fraza „ Comisiile speciale se instituie prin ordinul ministrului justiției și activează în baza unui regulament-cadru aprobat prin ordinul ministrului justiției ” din art. 1 alin. (2) și art. 13 cu dispoziția ” Ministerul Justiției, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va aproba Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate” al Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, prin prisma

corespunderii cu art.1 (3), 20, 22, 23, 26 din Constituție, prevederi care direct sunt incidente raportului juridic ce se examinează de instanța de judecată.

Urmează de menționat că prevederile legale contestate prin excepția de neconstituționalitate anterior nu au făcut obiect al examinării la Curtea Constituțională, din care considerente toate criteriile de admisibilitate sunt întrunite.

Din aceste considerente, solicită: Emiterea încheierii, prin care a sesiza Curtea Constituțională pentru verificarea constituționalității sintagmelor "... care sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus" din art.1 alin. (1), fraza " Comisiile speciale se instituie prin ordinul ministrului justiției și activează în baza unui regulament- cadru aprobat prin ordinul ministrului justiției " din art.1 alin. (2) și art.13 cu dispoziția " Ministerul Justiției, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va aproba Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate " al Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

La fel, în ședința de judecată a înaintat Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate

A. Autorul excepției de neconstituționalitate:

Avocat Gilca Hie, BAA „Protect Lex”,

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun:

Prin sentința irevocabilă a Judecătoriei Ialoveni din 25 noiembrie 2013 (menținută prin decizia Curții de Apel Chișinău din 04 martie 2014 și decizia Curții Supreme de Justiție din 30 septembrie 2014), Timuș Natalia Ivan, a fost condamnată în baza art. 42 alin. (5): - art. 145 alin - (2) lit. b); i), j) Cod penal, la 12 ani închisoare; - art. 188 alin. (3) lit. c) Cod penal, la 7 ani închisoare; - art. 192¹ alin. (3) Cod penal, la 2 ani închisoare; - art. 27- 197 alin. (2) lit. a) Cod penal, la 2 ani închisoare. În baza art. 84 alin. (1) Cod penal, i-a fost stabilit lui Timuș N. pentru concurs de infracțiuni prin cumul parțial al pedepselor stabilite pedeapsă definitivă - 15 ani închisoare, cu executare în penitenciar pentru femei. A fost admisă parțial acțiunea civilă a părții vătămate, Proca Vasile, fiind încasat în mod solidar din contul lui Codjebaş I. și Timuș N., prejudiciul material în sumă de 94 850 lei, cheltuielile pentru asistența juridică în sumă de 5 000 lei și prejudiciul moral în sumă de 90 000 lei. Acțiunea civilă a părții vătămate SRL, „Davilar Trans” a fost admisă în principiu, cuantumul acesteia urmînd a fi stabilit în ordinea procedurii civile.

Pe parcursul executării pedepsei, pentru condiții inumane de detenție, condamnatei i-a fost redusă pedeapsa prin încheierea irevocabilă a judecătoriei Cahul sediul Central din 03 martie 2020 cu 546 zile și prin încheierea irevocabilă a judecătoriei Hîncești, sediul Central din 24 iunie 2021 cu 180 zile, în total 726 zile, adică 1 an 11 luni și 26 zile.

Totodată, condamnată a fost angajată în câmpul muncii în calitate de cusătorească la ÎS "Rusca" pe parcursul anilor 2016-2019, fiindu-i compensate 86 zile privilegiate, adică 2 luni și 26 zile

începutul termenului este 03 iulie 2012.

Sfîrsitul termenului cu includerea reducerii pentru condiții inumane și zilele privilegiate este 11 aprilie 2025, adică termenul rămas efectiv de executat este de 2 ani 5 luni și 2 zile.

Prin încheierea irevocabilă a judecătoriei Cahul, sediul Central din 26 ianuarie 2021, menținută prin decizia Curții de Apel Cahul din 25 martie 2021 a fost respinsă cererea condamnatei Timuș Natalia privind aplicarea art.91 Cod penal și liberarea condiționată înainte de termen a condamnatei.

Instanța de judecată a reținut la acel moment referitor la caracteristica condamnatei următoarele aspecte care au puterea lucrului judecat, și anume:

„Referitor la condiția ca, condamnatul să fi realizat programul individual de executare al pedepsei, instanța constată că, datele administrate în proces probează faptul că, condamnatul a realizat, pe parcursul executării pedepsei, programul individual de executare al pedepsei stabilite lui. Executarea acestuia rezultă din actele anexate de către administrația penitenciarului la demersul

înaintat, astfel că impedimente la acest aspect nu sunt constatate.

Instanța denotă că liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen se aplică doar cu condiția că va fi considerată posibilă corectarea condamnatei fără executarea deplină a pedepsei, concluzii care urmează a fi trase în baza studierii depline și obiective a datelor referitoare la persoana condamnată, la comportamentul ei pe tot parcursul perioadei de executare a pedepsei cu închisoare, inclusiv dacă s-a aflat și în alte penitenciare, la respectarea regimului de executare/conform Certificatului cu privire la sancțiunile și stimulările aplicate anterior condamnatei Timus Natalia, ultima a fost sancționată de 21 ori pentru perioada 18.09.2012- 17.07.2015, și stimulată de 9 ori pentru perioada 26.09.2016- 16.09.2019/, participarea la muncile remunerate sau neremunerate de îngrijire sau amenajare a penitenciarului și a teritoriului, de îmbunătățire a condițiilor de trai și medico-sanitare de detenție, la relațiile cu alți condamnați, cu familia, la participarea la măsurile cultural-educative, la prezența sancțiunilor disciplinare valabile la momentul soluționării cererii. **In acest context, instanța denotă că persoana condamnată execută pedeapsa și comportamentul său dă dovadă că merge spre corectare și posibilitate de integrare socială, însă actualmente admiterea liberării condiționate înainte de termen ar fi prematură.** Totodată, instanța ia în considerație caracterul infracțiunii comise de condamnat, termenul de pedeapsă executat care nu ar fi suficient pentru stabilirea că persoana condamnată s-a corectat și este posibilă integrarea acesteia în societate.”

Așadar, la acea etapă instanța de judecată, doi ani în urmă a constatat, că comportamentul lui Timus Natalia dă dovadă de corectare, însă a respins cererea doar din motivul că a fost depusă prematur.

La data de 15 septembrie 2022, comisia specială a penitenciarului nr. 7 Rusca a aprobat raportul de evaluare despre realizarea Programului individual de executare a pedepsei și despre comportamentul condamnatului, conform căruia s-a constatat, că Timus Natalia **a realizat programul individual, iar comportamentul este negativ, indicând totodată că are tendința spre schimbare pozitivă. Totodată, comisia a aprobat riscul de recidivă mediu în privința condamnatei Timus Natalia.**

Din raportul de evaluare: „Timuș Natalia pe parcursul executării pedepsei a realizat activitățile obligatorii conform planului individual de resocializare, prezintă interesul pentru participarea la munca din cadrul penitenciarului și al altor activități opționale. A participat la programul Noi sosiți în penitenciar, program de reabilitare a persoanelor consumatoare de droguri, programul de reducere a nivelului de violență în penitenciar, programul de educație pentru sănătate în mediul penitenciar. A participat și la instruire profesională specialitatea cusătoreasă. A participat și la munca remunerată la ÎS Rusca în calitate de cusătoreasă, a beneficiat de 86 zile privilegiate. Frecventează biblioteca penitenciară. Pe perioada detenției a comis 24 abateri disciplinare. A acumulat 9 stimulări, în final în urma acumulării tuturor datelor se atestă mai multe progrese și o permanentă tendință spre schimbare.” Din raportul de evaluare se mai deduce, că nu susține subcultura criminală, toate programele realizate cu calificativul ”bine”. Condamnata participă la munci neremunerate pentru îngrijirea penitenciarului, se implică în activități educaționale și culturale. Are un comportament prosocial, menține legătura cu rudele și copilul, respectă normele de morală și sociale.

La data de 21 septembrie 2022, a fost întrunită comisia specială a penitenciarului nr. 7 Rusca care a decis de a nu înainta în Judecătoria Hîncești, sediul Central demers cu privire la aplicarea actului de amnistie în privința condamnatei Timus Natalia, deoarece **are un comportament negativ pe perioada executării pedepsei.**

La data de 29 septembrie 2022, condamnată Timuș Natalia a înaintat în instanța de judecată o cerere prin care a solicitat aplicarea actului de amnistie.

La data de 09 noiembrie 2022, de către avocatul Ilie Gîlca a fost înaintată o cerere în interesele condamnatei Timuș Natalia prin care a fost solicitată aplicarea în privința condamnatei a prevederilor Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 „privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova”.

În motivarea cererii înaintate, avocatul a indicat că concluzia cu privire la comportamentul negativ a lui Timuș Natalia, este eronată, care vine în contradicție cu materialele dosarului personal și cu trăsăturile individuale ale condamnatei reieșind din următoarele aspecte.

Conform pct. 3,4 al Regulamentului cu privire la întocmirea raportul de evaluare despre realizarea Programului individual de executare a pedepsei și despre comportamentul condamnatului, aprobat prin ordinul directorului ANP nr.284 din 31 mai 2021, raportul de evaluare se perfectează în baza rezultatelor evaluării comportamentului condamnatului și al nivelului de realizare a activităților planificate în Programul individual de executare a pedepsei. Perfectarea unui raport de evaluare obiectiv și complet trebuie să fie anticipat de studierea profundă și multilaterală a personalității condamnatului, a particularităților specifice, convingerilor, viziunilor, intențiilor și comportamentului acestuia pe perioada detenției.

A menționat că condamnată Timuș Natalia se caracterizează pe parcursul executării pedepsei pozitiv, fapt care a fost constatat și în încheierea irevocabilă a judecătorei Cahul, sediul Central din 26 ianuarie 2021.

Însăși, conform raportului de evaluare din 15 septembrie 2022, rezultă că condamnată Timuș Natalia are un comportament prosocial, permanent cu tendințe de schimbare spre bine, respectă normele sociale și morale.

Unicul aspect negativ reținut de comisia penitenciarului este existența a 24 abateri disciplinare.

La acest capitol a indicat că la moment nu există nici o sancțiune activă.

Conform prevederilor art.248 alin. (3) Cod de executare, sancțiunea disciplinară stinsă nu produce efecte juridice pentru condamnat.

Din materialele dosarului personal rezultă, că din cele 24 de abateri, 22 de abateri au avut loc în primii 3 ani de detenție, adică 2012-2015 și ultima abatere în 2020, ceea ce confirmă absolut îndubitabil faptul corectării condamnatei.

Realizarea integrală a programului individual de executare a pedepsei și lipsa sancțiunilor active, cu prezența a 9 stimulări, atitudinea corectă față de administrația penitenciarului, ținerea legăturii cu familia, lipsa legăturii cu lumea criminală, nesuținerea subculturii criminale, denotă caracteristica pozitivă a condamnatei Timuș Natalia, care urmează a fi luată în considerare la evaluarea comportamentului condamnatei, însă administrația penitenciarului, prin abuz de drept, a stabilit un calificativ eronat (caracteristică negativă), îngrădind astfel în mod nejustificat dreptul condamnatului de a beneficia de actul de amnistie, prevăzut de legiuitor.

Prin urmare, se constată caracterul contradictoriu al concluziei cu privire la concluzia comportamentului negativ în raport cu materialele dosarului personal ce caracterizează comportamentul condamnatei Timuș Natalia, ceea ce indică asupra concluziei eronate a comisiei speciale cu privire la aprecierea caracteristicii negative.

În concluzie, a punctat asupra faptului că în cazul condamnatei Timuș Natalia, reieșind din materialele dosarului personal, rezultă că calificativul comportament negativ nu și-a găsit confirmare.

Prin încheierea Judecătorei Hîncești, sediul Central din 30 noiembrie 2022, a fost admisă cererea condamnatei Timuș Natalia și cererea avocatului Ilie Gîlca privind aplicarea Legii nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. A fost aplicat față de condamnată Timuș Natalia actul de amnistie în baza art. 7 alin. (1) lit. c) al Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 „privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova” fiindu-i redus cu o cincime termenul de pedeapsă stabilit cu eliberarea condamnatei din penitenciar ca efect al reducerii pedepsei, încheierea fiind executorie imediat.

Instanța de judecată și-a întemeiat poziția pe faptul că concluzia Comisiei penitenciare care a calificat condamnată cu comportament negativ este una eronată și contradictorie materialelor dosarului personal, iar caracteristica în privința condamnatei este pozitivă deoarece luate în ansamblu circumstanțele care vizează personalitatea condamnatei cuprinse în dosarul personal, inclusiv participarea ei la programele de studii și socio-educative, demonstrează caracteristica pozitivă a condamnatei deoarece în comportamentul acesteia se observă mai multe progrese și o tendință spre schimbare spre pozitiv, ceea ce atestă un comportament prosocial.

Încheierea primei instanțe a fost atacată cu recurs de către Penitenciarul nr. 7 Rusca. Recurentul și-a manifestat dezacordul față de hotărârea instanței de fond, indicând asupra faptului că

condamnata Timuș Natalia este caracterizată negativ pe parcursul executării pedepsei, prin urmare actul de amnistie în privința acesteia nu putea fi aplicat.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 04 martie 2024, a fost admis recursul administrației instituției penitenciare nr. 7 Rusca, s-a casat încheierea Judecătorei Hîncești, sediul Central din 30 noiembrie 2022, cu remiterea cauzei la o nouă rejudecare în aceeași instanță, în alt complet de judecată.

În motivarea hotărârii adoptate, instanța de recurs a indicat asupra faptului că instanța de fond a aplicat actul de amnistie în privința condamnatei Timuș Natalia fără a lua în calcul că condamnată prezintă risc de recidivă mediu și aceasta este caracterizată negativ.

La moment cauza se află la rejudecare în procedura Judecătorei Hîncești, sediul Central, instanță în fața căreia se ridică prezența excepție de neconstituționalitate.

C. Obiectul sesizării:

Exercitarea controlului de constituționalitate a sintagmelor "... care sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus" din art.1 alin. (1), fraza "Comisiile speciale se instituie prin ordinul ministrului justiției și activează în baza unui regulament-cadru aprobat prin ordinul ministrului justiției" din art.1 alin. (2) și art. 13 cu dispoziția "Ministerul Justiției, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va aproba Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate" al Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, prin prisma corespunderii cu art. 1 (3), 20, 22, 23, 26 din Constituție.

Notă: Aceste prevederi legale au fost aplicate de prima instanță la soluționarea cauzei lui Timuș Natalia privind aplicarea actului de amnistie, sunt indicate expres în textul încheierii din 30 noiembrie 2022. Tot aceste prevederi legale au fost aplicate și de către instanța de recurs în textul deciziei din 04 martie 2024 și urmează a fi aplicare și de către instanța de fond la o nouă rejudecare a cauzei lui Timuș Natalia.

D. Argumentarea incidenței drepturilor din Constituție:

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1. Statul Republica Moldova „[...] (3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Articolul 20. Accesul liber la justiție „(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. (2) Nici o lege nu poate îngredi accesul la justiție.”

Articolul 22. Neretroactivitatea legii “(1) Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23. Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle „(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică. Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26. Dreptul la apărare “(1,2) Dreptul la apărare este garantat. Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.”

Articolul 66. Atribuțiile de bază a Parlamentului, pct. a) și p) ”Parlamentul are următoarele atribuții de bază: adoptă legi, hotărâri și moțiuni; adoptă acte privind amnistia.

Articolul 72. Categoriile de legi “(3) pct. n) și o) Prin lege organică se reglementează: infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora; acordarea amnistiei și grațierii.”

Codul penal al Republicii Moldova

Art. 107 alin. (1) ”Amnistia este actul ce are ca efect înlăturarea răspunderii penale sau a pedepsei fie reducerea pedepsei aplicate sau comutarea ei.”

Legea nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, care a intrat în vigoare la data de 31

decembrie 2021, fiind publicată în Monitorul Oficial nr.325-333

Art. 1 alin. (1-3, 6) ” prezenta lege se aplică condiționat și exclusiv persoanelor condamnate, care sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei și sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus, dacă persoanele respective cad sub incidența prevederilor art. 2-5, 7, 8. Aplicarea amnistiei față de persoanele condamnate se decide de comisiile speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate (în continuare - comisii speciale), înstitute, în acest sens, în cadrul fiecărei instituții care pune în executare pedeapsa, din reprezentanți ai Administrației Naționale a Penitenciarelor și ai Inspectoratului Național de Probatione. Comisiile speciale se instituie prin ordinul ministrului justiției și activează în baza unui regulament-cadru aprobat prin ordinul ministrului justiției. În temeiul deciziilor comisiei speciale, instituția care pune în executare pedeapsa inițiază demersurile către instanțele de judecată competente privind aplicarea prevederilor prezentei legi. Persoana condamnată poate înainta personal sau prin intermediul unui avocat un demers către instanța de judecată privind examinarea posibilității aplicării amnistiei doar dacă a fost refuzată de comisia specială. ”

Art. 7 alin. (1) lit. c) ” persoanei condamnate la pedeapsa cu închisoare, la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art. 4-6 i se reduce termenul de pedeapsă după cum urmează: cu o cincime, dacă este condamnată pe un termen mai mare de 10 ani. ”

Art. 13 ” Ministerul Justiției, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va aproba Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate. ”

Metodologia privind evaluarea riscului de recidivă, care este Anexa 6 la Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate aprobat prin ordinul Ministrului Justiției nr. OMJ44/2022 din 18.02.2022

Risc de recidivă - probabilitatea calculată de apariție a unui eveniment/incident/comportament repetitiv sau recădere a unui comportament infracțional;

Risc ridicat de recidivă - predominarea factorilor criminogeni ce condiționează o recădere infracțională;

Risc mediu de recidivă - prezența redusă a factorilor criminogeni ce condiționează săvârșirea unei noi infracțiuni, dar prematură pentru diminuarea comportamentelor negative viitoare;

Risc redus de recidivă - prezența redusă sau lipsa factorilor criminogeni ce condiționează săvârșirea unei noi infracțiuni și duc la încetarea comportamentelor negative viitoare;

Capitolul IV, pct. 11 ” La necesitate, comisia specială poate solicita reevaluarea condamnatului cu indicarea obiecțiilor constatate în procesul de evaluare”

Consideră, că normele contestate din Legea nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, sunt contrare art.1, 20, 22, 23, 26 din Constituție, deoarece aceste norme nu sunt clare și previzibile, încalcă principiul legalității și principiul inadmisibilității aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, încalcă dreptul la apărare a persoanei condamnate în privința căreia urmează a fi aplicat actul de amnistie. Aceste prevederi legale contravin și art.66 și 72 din Constituție, deoarece Parlamentul a delegat în mod neconstituțional atribuțiile sale de a legifera în domeniul politicii penale și amnistierii Ministrului Justiției.

E. Argumentarea încălcării prevederilor contestate din Legea nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova a drepturilor garantate de art. art.1 (3), 20, 22 23, 26 din Constituție:

Din start, urmează de menționat, că potrivit art.72 alin. (3) lit.o) din Constituție, Parlamentul prin lege organică reglementează acordarea amnistiei, deci Constituția nu garantează dreptul persoanei la amnistie, dar stabilește dreptul Parlamentului de a acorda, prin lege organică, amnistia, ca măsură excepțională, determinată de rațiuni de politică penală. Astfel, Parlamentul are o marjă largă de discreție pentru a determina subiectele care pot beneficia de amnistie. În decizia Curții Constituționale nr.100 din 17 octombrie 2017, Curtea a reținut: ”...instituirea unor condiții și criterii de acordare a amnistiei nu poate fi catalogată ca fiind îngrădire a accesului la justiție, garantat de art.20 din Constituție”.

Însă, urmează de menționat, că acele condiții și criteriile de acordare a amnistiei trebuie să fie previzibile, clare, precise, care să nu poată fi interpretate extensiv defavorabil față de persoanele condamnate în privința cărora urmează a fi aplicat actul de amnistie. Aceste condiții și criteriile trebuie să corespundă exigențelor de previzibilitate a legii.

Conform pct.40-46 din Hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 30 ianuarie 2018, " Curtea subliniază că dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle sale, consacrat în articolul 23 alin. (2) din Constituție, implică adoptarea de către legiuitor a unor legi accesibile, previzibile și clare. 41. în Hotărârea nr. 26 din 23 noiembrie 2010, Curtea a reținut că: „Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate - accesibilitate, previzibilitate și claritate - norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din Constituție 42. Curtea Europeană în jurisprudența sa a subliniat importanța asigurării accesibilității și previzibilității legii, instituind o serie de repere, pe care legiuitorul trebuie să le aibă în vedere pentru respectarea acestor exigențe. 43. Astfel, Curtea Europeană a menționat că nu poate fi considerată „lege” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și corecteze conduita. în special, o normă este previzibilă atunci când oferă o anume garanție contra atingerilor arbitrare ale puterii publice (cauza Amann vs. Elveția, hotărârea din 16 februarie 2000, §56). Testul preciziei legii impune ca legea, în situațiile în care oferă o anumită marjă de discreție, să indice cu suficientă claritate limitele acesteia (cauza Silver și alții v. Regatul Unit, hotărârea din 25 martie 1983, §80). 44. în acest sens, în Hotărârea nr. 26 din 27 septembrie 2016, Curtea a reținut că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. De asemenea, textul legislativ trebuie să corespundă principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, pentru ca persoanele să-și poată adapta comportamentul la reglementările existente, ce exclud interpretările contradictorii sau concurența între normele de drept aplicabile. 45. Astfel, Curtea subliniază că legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține și să evite paralelismele legislative, ce generează incertitudine și insecuritate juridică. 46. Prin urmare, Curtea reține că previzibilitatea și claritatea constituie elemente sine qua non ale constituționalității unei norme, care în activitatea de legiferare acestea nicidecum nu pot fi omise.”

În Hotărârea nr. 21 din 22.07.2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 125 lit. b) din Codul penal, a articolelor 7 alin. (7), 39 pct. 5), 313 alin. (6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi din articolele 2 lit. d) și 16 lit. c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, Curtea Constituțională a stabilit:

” 52. Curtea reține că unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie principiul legalității. Preeminența dreptului se asigură prin întreg sistemul de drept, inclusiv prin normele penale, acestea caracterizându-se prin anumite trăsături proprii, distinctive în raport cu alte categorii de norme, ce se diferențiază între ele prin caracterul și structura lor, prin sfera de incidență.

53. în jurisprudența sa Curtea a reținut că „preeminența dreptului în materie penală exprimă printre altele asigurarea legalității infracțiunilor și pedepselor; inadmisibilitatea aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, în special, prin analogie”.

54. Curtea menționează că incriminarea faptelor în legile penale, stabilirea pedepsei pentru ele, precum și alte reglementări, se întemeiază pe rațiuni de politică penală. Astfel, legea penală constituie un ansamblu de reguli juridice, formulate într-o manieră clară, concisă și precisă.

55. Or, calitatea legii penale constituie o condiție vitală pentru menținerea securității raporturilor juridice și ordonarea eficientă a relațiilor sociale.”

Astfel, în prezenta excepție de neconstituționalitate vom invoca mai multe aspecte ce țin de contravenirea normelor contestate cu drepturile garantate de Constituție:

În primul rând.

Normele contestate nu corespund criteriilor de calitate a legii, sub aspectul, că Parlamentul în mod neconstituțional a delegat atribuția sa de a legifera în domeniul amnistiei Ministrului Justiției, care este un organ central al puterii executive și nu are atribuții de a legifera în domeniul materiei penale.

Or, atât conform prevederilor art. 1 alin. (2) și art. 13 al Legea nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, s-a delegat Ministerului Justiției, crearea comisiilor speciale din cadrul penitenciarelor și aprobarea Regulamentului cadru.

Din conținutul ordinului Ministrului Justiției, prin care s-a aprobat Regulamentul cadru, în afară de norme de procedură se regăsește și anexa nr.6, prin care de către același Ministru al Justiției, unipersonal s-a aprobat metodologia evaluării riscului de recidivă, conform căreia Ministrul Justiției de fapt a efectuat activitate de legiferare în domeniul amnistiei, stabilind norme penale, care nu se regăsesc nici într-o lege penală, și anume: noțiunea riscului de recidivă, risc de recidivă ridicat, mediu și scăzut, factori criminogeni, factori statici, factori dinamici, factori situaționali, factori protectivi, noțiuni care sunt determinante și importante în procesul de aplicare a amnistiei, ceea ce contravine direct prevederilor art.66 și 72 din Constituție, care prevede atribuția exclusivă a Parlamentului în domeniul politicii penale și a legiferării în domeniul amnistiei.

La acest capitol, este necesar să menționeze, că Curtea Constituțională a reținut prin Hotărârea din 13 octombrie 2015 că, potrivit articolului 72 din Constituție, stabilirea infracțiunilor, reglementarea pedepselor și regimul executării acestora sînt de competența Parlamentului. În aceeași Hotărâre înaltul For Constituțional a stabilit:

”43. În jurisprudența sa, Curtea a menționat că hotărârile Guvernului sunt subsecvente legilor adoptate de Parlament. Guvernul, ca organ executiv suprem, în exercitarea atribuțiilor constituționale și a celor ce decurg din Legea cu privire la Guvern, organizează executarea legilor, scop în care emite hotărâri pentru a preciza o lege, a o face cât mai clară și a o aplica cât mai corect (a se vedea HCC nr. 18 din 6 octombrie 2005).

44. În contextul celor menționate, Curtea retine că prin legea penală legiuitorul poate abilita executivul cu reglementarea unor aspecte normative care interferează cu norma penală primară.”

Astfel, în jurisprudența sa, Curtea a reținut, că legiuitorul poate abilita executivul cu reglementarea unor aspecte normative care interferează cu norma penală, însă în cazul dat, Parlamentul contrar prevederilor constituționale, a abilitat un organ al executivului să legifereze în domeniul penal, ceea ce contravine prevederilor constituționale și încalcă principiul calității legii penale.

În cazul respectiv, situația este diametral opusă celei examinate de Curtea Constituțională: Guvernul nu a fost abilitat de Parlament, iar ultimul, reieșind din principiul separației puterilor (art.6 din Constituție) putea să abiliteze cu dreptul de a legifera doar Guvernul - ca una din cele 3 puteri, și nu un Minister, și anume Ministerul Justiției.

In al doilea rînd.

Condiția de a fi evaluat cu risc de recidivă redus sau mediu pentru a beneficia de actul de amnistie, este una imprecisă, neclară, care oferă un câmp foarte mare pentru abuzuri în privința condamnaților și care în mod evident încalcă dreptul condamnatului la apărare și garanția de a-și cunoaște drepturile.

Așadar, după cum am menționat mai sus, legea privind amnistia nu stabilește în general noțiunea de risc de recidivă și nici într-o altă lege penală nu găsim așa noțiune de risc de recidivă.

Noțiunea de recidivă este stipulată în Codul penal și constituie un fapt consumat de comiterea a unei infracțiuni de către o persoană care anterior a executat pedeapsa cu închisoarea pentru o altă infracțiune.

Noțiunea de risc de recidivă o găsim în Regulamentul cadru la anexa nr.6 aprobat de Ministrul Justiției unipersonal și la acest capitol m-am expus anterior.

Însă, urmează să pornim de la însăși noțiunea de risc de recidivă ce o regăsim în metodologia privind evaluarea riscului de recidivă, și anume - este probabilitatea calculată de apariție a unui

eveniment/incident/comportament repetitiv sau recădere a unui comportament infracțional.

Conform dicționarului explicativ al limbii române probabilitate înseamnă caracterul sau însușirea a ceea ce este probabil; fapt, întâmplare probabilă, posibilă.

Din această definiție, rezultă, că din start orice evaluare psihologică care poate fi efectuată în privința condamnatului, care cade sub incidența actului de amnistie, va fi nesigură, incertă, imprevizibilă. Nimeni, nici măcar psihologul nu poate garanta, că un condamnat sau altul după eliberare va săvârși sau nu o altă infracțiune. Această condiție la aplicarea actului de amnistie încalcă principiul prezumției nevinovăției, deoarece condamnatul care va fi evaluat cu risc ridicat, practic este catalogat ca recidivist periculos, ceea ce este inadmisibil.

De asemenea, modalitatea de evaluare a riscului de recidivă este una imprevizibilă, condamnatului nu i s-a oferit dreptul de a contesta calificativul stabilit de psihologul penitenciarului, condamnatul a fost lipsit de dreptul de a fi evaluat de un expert psiholog independent, care nu face parte din cadrul administrației penitenciarului, or după cum am menționat mai sus, condamnații "incomози" pot fi supuși unor abuzuri din partea autorității publice, fiind evaluați eronat cu risc de recidivă ridicat.

Legea nu prevede un mecanism clar, care ar garanta dreptul condamnatului la apărare, și anume dreptul condamnatului de a contesta evaluarea psihologică din cadrul penitenciarului, ceea ce este inadmisibil. Psihologii penitenciarelor întocmesc fișele de evaluare a condamnaților, fără nici o argumentare, indică abuziv mai mulți factori criminogeni, care nu sunt confirmați prin nimic, doar vorbe goale, psihologii penitenciarelor nu poartă nici o răspundere pentru fișele de evaluare întocmite, or conform legislației în vigoare activitatea de evaluare psihologică, este un domeniu aparte a expertizei judiciare, iar experții care întocmesc rapoarte de expertiză psihologică, sunt inițial preveniți de răspunderea care o poartă în temeiul art.311-312 Cod penal, pentru a putea întocmi evaluări psihologice persoanele abilitate trebuie să fie înscrise în Registrul de stat al experților judiciari, adică sunt persoane abilitate. Însă, în cazul psihologilor din cadrul penitenciarelor, condamnații nu cunosc în general pregătirea acestor psihologi, condamnații sunt în imposibilitate de a recuza acești psihologi, condamnații sunt în imposibilitate de a contesta fișele de evaluare pe care le prezintă psihologii penitenciarelor, ceea ce contravine dreptului garanata la art.20 și 23 din Constituție. Vă dau niște exemple evidente de abuzuri, în fișele de evaluare se indică la general în calitate de factori criminogeni - condamnatul este impulsiv, condamnatul are comportament antisocial, condamnatul nu are ocupație, fără a argumenta absolut aceste concluzii, apare întrebarea cum poți să te aperi împotriva acestor abuzuri, nicicum.

În Hotărârea din 15 mai 2015 cu privire la controlul constituționalității Legii nr. 261 din 1 noiembrie 2013 cu privire la Colegiul Medicilor din Republica Moldova, Curtea Constituțională a statuat: "109. Curtea reține că, prin reglementările de tehnică legislativă, legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvată ale fiecărui act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concurează la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesară. 110. Curtea subliniază că după conținut articolele care reglementează răspunderea disciplinară a medicilor nu corespund exigențelor de claritate, accesibilitate și previzibilitate, fapt contrar articolului 23 din Constituție. 111. în baza celor expuse, Curtea conchide că deficiențele constatate afectează articolele 23 și 107 din Constituție și aduce atingere funcționalității legii integral.

În raportul special al Avocatului Poporului cu privire la respectarea drepturilor condamnaților la detenție pe viață, Ombudsmanul a indicat: „O altă problemă identificată de reprezentanții Oficiului Avocatului Poporului în cadrul vizitei din 08 decembrie 2022 o constituie lipsa unor criterii clar definite care ar permițe constatarea comportamentului pozitiv pe parcursul executării pedepsei penale, cât și al constatării existenței riscului de recidivă mediu sau redus. Aceste criterii nu sunt și nici nu pot fi stipulate în Legea nr. 243/2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX- a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. La fel, Avocatul Poporului nu a identificat o claritate în acest sens nici în Ordinul ministrului justiției nr.44/2022 cu privire la aprobarea

Regulamentului-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate. Astfel, Ombudsmanul înțelege și dificultățile cu care se confruntă reprezentanții Comisiilor Speciale la examinarea cererilor/dosarelor condamnaților la detenție pe viață de aplicare a amnistiei în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. Ombudsmanul este de părere că, în vederea neadmiterii interpretării echivoce, actele normative relevante care, reglementează posibilitatea aplicării amnistiei față de deținuții condamnați la detențiune pe viață trebuie să prevadă expres criteriile clare în baza cărora se va determina caracterul pozitiv și riscul de recidivă mediu sau scăzut, cum ar fi numărul de stimulări pe perioada detenției, numărul sancțiunilor disciplinare, numărul de participări în activitățile educative în cadrul penitenciarului, caracteristica din partea membrilor de familie, cunoscuți, rude și prieteni, numărul condamnărilor, situația familială, predispoziția deținutului de a repara prejudiciul moral și material, căința activă, rezultatele evaluării psihologice, viziunea deținutului în privința perspectivelor de viitor, etc.”

Avocatul Poporului a venit cu următoarele recomandări în adresa Ministerului Justiției și anume :,,1) **Modificarea și completarea Ordinului ministrului Justiției nr. 44/2022 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate, în special prin includerea unor criterii clare în baza cărora se va identifica comportamentul pozitiv și elementul de risc de recidivă mediu sau redus; 2) Completarea componenței comisiei speciale cu specialiști independenți din domeniul drepturilor omului, persoane cu experiență în domeniul psihologiei, experți pe domeniul execuțional- penal, reprezentanți ai societății civile și reprezentanți ai organelor de stat cu atribuții în domeniul drepturilor omului.**

În final dorește să menționeze, că textele de lege contestate, creează o incertitudine totală la aplicarea actului de amnistie, dă posibilitate autorităților , publice să comită multiple abuzuri și are loc în majoritatea covârșitoare a cazurilor de aplicare a amnistiei în privința persoanelor care execută pedeapsa cu închisoare o interpretare extinsiv defavorabilă, anume din motivul textului legal neclar, imprecis și imprevizibil.

În acest sens, sunt foarte relevante datele statistice furnizate de Administrația Națională a Penitenciarelor (anp.gov.md) ce se conțin în raportul privind datele de aplicare a Legii nr.243 la situația din 01.10.2022, și anume din total de 2015 condamnați precăutați la comisiile speciale, doar 873 au fost admiși, iar la majoritatea covârșitoare de 1142 condamnați li s-a refuzat, anume din motivul pretinsului comportament negativ sau riscului de recidivă ridicat, iar din cei 873 de condamnați, doar asupra a 334 instanțele de judecată au aplicat amnistia, adică ar fi doar 15% din condamnați cărora li-a fost aplicat actul de amnistie și redusă pedeapsă, ceea ce denotă o situație inadmisibilă, generată anume de calitatea foarte joasă a Legii nr.243, neclaritatea și imprevizibilitatea acesteia, din care considerente textele contestate urmează a fi declarate neconstituționale.

Avocatul Ilie Gîlca a susținut cererea înaintată.

Reprezentantul Penitenciarului nr. 7 Rusca Aliona Bătrîncea nu a obiectat.

Procurorul Ghenadie Beregoi nu a obiectat împotriva cererii.

Analizând argumentele invocate, studiind cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, audiind opiniile participanților la proces, instanța, în fața căreia s-a solicitat sesizarea Curții Constituționale cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, reține următoarele.

Conform prevederilor art. 7 alin. (1) Cod procedură penală, procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale prezentului cod.

Totodată, conform alin. (3) al aceluiași articol, în cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării

cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora.

În corespundere cu prevederile art. 7 alin.(3¹), la ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

- a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin.(1) lit.a) din Constituție;
- b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu;
- c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei;
- d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

În conformitate cu prevederile Hotărârii Curții Constituționale nr. 15 din 6 mai 1997 cu privire la interpretarea art.135 alin. (1) lit. g) din Constituția Republicii Moldova, excepția de neconstituționalitate exprimă o legătură organică, logică între problema de constituționalitate și fondul litigiului principal. Ea poate fi invocată ca incident din inițiativa părților sau din oficiu de instanța de judecată. Elementele principale ale excepției de neconstituționalitate sunt: - necesitatea efectuării unui control de neconstituționalitate; - existența raportului triunghiular între partea aflată în proces, ale cărei drepturi sau interese au fost eventual lezate printr-o normă neconstituțională, instanța de judecată, în fața căreia se invocă neconstituționalitatea și Curtea Constituțională, chemată să soluționeze excepția de neconstituționalitate; obiectul excepției de neconstituționalitate.

La caz, se constată, că în cadrul ședinței de judecată, a fost solicitată sesizarea Curții Constituționale cu privire la o problemă de constituționalitate a unei norme procesuale, astfel încât, la caz, fiind aplicabile prevederile pct. 4 a Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova și anume: judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: (1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; (2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; (3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

Astfel, verificarea constituționalității normei contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale.

Totodată este de remarcat, că în conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională: a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

În această ordine de idei, instanța reține, că norma vizată și anume verificarea constituționalității prevederilor sintagmelor "... care sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus" din art.1 alin. (1), fraza " Comisiile speciale se instituie prin ordinul ministrului justiției și activează în baza unui regulament- cadru aprobat prin ordinul ministrului justiției " din art. 1 alin. (2) și art.13 cu dispoziția "Ministerul Justiției, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va aproba Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate " al Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, poate constitui obiect al controlului constituționalității prin prisma art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția RM.

Instanța de judecată atestă, că la moment nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

La fel, instanța de judecată constată, că, în conformitate cu pct. 82 al Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, sesizarea înaintată întrunește condiția ca normele solicitate

pot fi supuse controlului constituționalității, or aceste chestiuni pot avea legătură directă cu soluționarea cauzei aflate pe rolul instanței de judecată.

În conformitate cu prevederile art. 7 alin. (6) Cod procedură penală, Hotărârile Curții Constituționale privind interpretarea Constituției sau privind neconstituționalitatea unor prevederi legale sînt obligatorii pentru organele de urmărire penală, instanțele de judecată și pentru persoanele participante la procesul penal.

Potrivit pct. 84 al Hotărîrii sus-menționate, în cauza Ivanciuc v. Romania (decizia nr.18624/03), fiind invocat refuzul instanței de judecată de a sesiza Curtea Constituțională cu o excepție de neconstituționalitate, Curtea Europeană a menționat: „Este conform funcționării unui asemenea mecanism faptul că judecătorul verifică dacă poate sau trebuie să depună o cerere preliminară, asigurându-se că aceasta trebuie să fie rezolvată pentru a permite să se soluționeze litigiul pe care este chemat să-l cunoască. Acestea fiind zise, nu este exclus ca, în unele circumstanțe, refuzul exprimat de o instanță națională, chemată să se pronunțe în ultimă instanță, ar putea aduce atingere principiului echității procedurii, așa cum este enunțat la articolul 6 § 1 al Convenției, în special atunci când un asemenea refuz este atins de arbitrar (Coëme și alții v. Belgia, nr. 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 și 33210/96, § 114, CEDO 2000-VII și Wynen v. Belgia, nr. 32576/96, § 41, CEDO 2002-VIII)”.

Curtea a reținut, că prin ignorarea excepției de neconstituționalitate și rezolvarea litigiului fără soluționarea prealabilă a excepției de către instanța de contencios constituțional, judecătorul ordinar ar dobîndi prerogative improprie instanței judecătorești.

Similar se reține, că orice instanță judiciară chemată să soluționeze un litigiu, în ipoteza unei îndoieli cu privire la constituționalitatea unei dispoziții, are atât puterea, cât și obligația să se adreseze Curții Constituționale.

Urmare a celor indicate, instanța admite ca fiind întemeiată cererea apărătorului condamnatei Timuș Natalia, avocatului Ilie Gîlcă prin care s-a solicitat sesizarea Curții Constituționale în vederea verificării constituționalității, în temeiul articolelor 135 alin. (1) lit. a), g) din Constituția R. Moldova.

Conducându-se de prevederile art. art. 7, 342 Cod procedură penală, art. 135 din Constituția Republicii Moldova, instanța de judecată

dispune:

Se admite cererea apărătorul condamnatei Timuș Natalia , avocatului Ilie Gîlcă.

Se ridică excepția de neconstituționalitate înaintată de avocatul Ilie Gîlcă, pentru controlul constituționalității sintagmelor "... care sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus" din art. 1 alin. (1), fraza " Comisiile speciale se instituie prin ordinul ministrului justiției și activează în baza unui regulament- cadru aprobat prin ordinul ministrului justiției " din art. 1 alin. (2) și art.13 cu dispoziția " Ministerul Justiției, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va aproba Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate " al Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de ia proclamarea independenței Republicii Moldova.

Se remite Curții Constituționale sesizarea depusă de avocatul Ilie Gîlcă, privind ridicarea excepției de neconstituționalitate în cadrul examinării cererii depuse de avocatul Ilie Gîlcă în interesele condamnatei Timuș Natalia, privind aplicarea actului de amnistie.

Încheierea separat nu se supune nici unei căi de atac, însă poate fi atacată cu fondul cauzei.

**Președintele ședinței
Judecător**

Natalia Berbec